

НАРОДНЫ НОВИНКЫ

КУЛТУРНО-СПОЛОЧЕНЬСЬКИЙ ТЫЖДЕННИК РУСИНІВ СР

р. XVII

ч. 5 – 8

28. фебруара 2007

ціна 6,- Ск

Хочете допомогти? Мате можливість і формов 2 % з дані про Народны новинки і Русина!

Як? Просто. Кажда фізична і правницька особа при одовзданю свого данёвого признаня може выповнити на данёвім уряді приступный формуляр, у яким уведе, же дарує дві процента з дані з прийму на учет обчаньского здружіння Русин і Народны новинки (Občianske združenie Rusín a ľudové noviny, Duchnovičovo nám. 1, 081 48 Prešov) чісло учту 1386912153/0200 у Всеобщей уверовой банці, побочці в Пряшові.

З цілого серця дякуеме допереду выштыкым нашым добродителям.

РЕДАКЦІЯ

• Перед презентаціёв книжок академіка, проф. П. Р. Маґочія, ПгД., у Славянській штудовні Штатной научной бібліотеки в Пряшові мав переговори з директором ІРІНШ Пряшівской універзіты проф. ПаедДр. Ш. Шутаём, др. н., і з ПгДр. Аннов Плішковов, ПгД., котрым передав далшу колекцію книжок до книжніці інштитуту. Нас найвеце інтересовала русиньска верзія книжки Народ нивідкы, котра є выдрукована, але іщі не є книгарьскы оброблена. На презентації были: (зліва) Ш. Шутаём, проф. ПгДр. П. Шворц, к. н., П. Р. Маґочій, ПгДр. С. Конечні, к. н. Потім П. Р. Маґочій тыж передав далшу колекцію кнжиков до спомянутой штудовні, а то до рук директоркы бібліотеки Мгр. В. Завадьской за участі організатора презентації Мгр. А. Зозуляка. Наконець была автограмада.

Русиньска місія председы СРР у 5 країнах

Так найвыстижніше бы ся дало повісти о стрічах з многыма людьми і участі на многых акціях председы Світової рады Русинів (СРР) Павла Роберта МАґОЧІЯ на Словенську, в Польську, на Україні, в Румуньску і Чеську в днях 16. – 25. фебруара 2007. А теперь конкретно яку стрічі абсолвовав: Словенсько, Пряшів, 16. 2. 2007:

В першы день перебування на Словенську академік, професор Павел Роберт Маґочій ся стрітив з директором Інштитуту регіональных і народностных штудій Пряшівской універзіты проф. ПаедДр. Стефаном Шутаём, др. н., і одборнов асистентков Одділіня русиньского языка і культуры того інштитуту ПгДр. Аннов Плішковов, ПгД., з котрыма іднав о можностях далшой сполупраці на базі сполочных выскумных проектів. Проф. Маґочій, так як при подобных стрічах в минулости, і теперь подаровав русиньскому одділіню далшу колекцію книжок до бібліотеки, яку помогуть штудентам русиністики спознавати розлічны аспекты жывота Русинів у світї.

Другою акціёв того дня была презентація трёх языковых верзія книжки того канадського історика (русиньской, англійской і української) під назвов *Народ нивідкы* і зборника 23 авторів, котры написали свої статї на почесть 60. років народжіння (нар. 26. 1. 1945) П. Р. Маґочія в пятёх языках. Самособов не хыблять міждї нима і русиньскы авторы зо Словенська – доц. ПгДр. Василь Ябур, к. н., і Анна Плішкова. Акція мала одборну уровень вдяка одборному выкладу істориків: к першій книжці выступив ПгДр. Станіслав Конечні, к. н., історик Сполоченско-научного інштитуту САН в Кошіцах, а ку другій під назвов *Русини і їх сусіды* (зоставителі: Богдан Горбаль, Патріція А. Крафчік, Елейн Русинко) выступив проф. ПгДр. Петер Шворц, к. н., працovníк Інштитуту історії ФФ ПУ в Пряшові. Акція была в Славянській штудовні Штатной научной бібліотеки в Пряшові, де выштыкых притомных привітала директорка книжніці Мгр. Валерія Завадьска, якій П. Р. Маґочій презентованы книжки подаровав, жебы служыли штудуючым в Славянській штудовні. Презентацію зорганізовала Словенська асоціація русиньских організації у сполупраці зо спомянутых книжніцёв. Участь на ній прияла шырока громада Пряшівчан, переважно Русинів, але пришли і даякы заграничны гості з України і з Німецька.

17. 2. 2007: В тот день проф. П. Р. Маґочій ся стрітив наперед з челныма представителями Сполку русиньской молодежи Словенська (председкынёв Мгр. Алёнов Блыховов, членом выбору Петром Крайняком, мол., членами Мірославом Лацовов-Губцей і Михаїлом Дроновом) і Світового форуму русиньской молодежи (підпредседкыня А. Блыхова), в дискузіі з котрыма ся дознав о проблемах даных організації, але главно о приправах 3. Світового форуму русиньской молодежи, котрый буде того року в румуньскім Сіґетї.

Дуже важнов была далша стріча – в Пряшівскім грекокатолицькым єпископскім урядї: з генералным вікарём ТгДр. Марцелом Мойзешом, вікарём про Русинів о. Петром Павлом Гальком, ЧСВВ, і директором уряду о. Любоміром Петріком, котрых председы СРР інформовав о неспокійности русиньских віруючых із процесом словакізації і неможностёв у повній мірі в пасторації поужывати русиньскый списовный язык, котрый на Словенську був кодифікований в 1995 році, а тот факт бы мала решпектовати і грекокатолицька церьков. (Позн. авт. – Также то не є „якыйсь“ язык, котрого правла дахто там зробив, як 25. 2. 2007 на волнах Радія Патрія повів принижливо Русин, кошіцькый екзарха, Монс. Мілан Хаутур, хоць тот язык узнаний як списовный нелем Міністерством школства СР, нашым штатом, але і в научнім світї, лем церьковна грекокатолицька єрархія теперь ся го снажить принижовати, но тым самым сам Монс. Хаутур ся принижье як Русин!) Было говорено і о Харті русиньских грекокатолицьких віруючых 2007.

Камюнка, 18. 2. 2007: В неділю, путёв до Кракова, проф. Маґочій ся заставив у русиньскім селї Камюнка і взяв участь на Службі Божій у містній грекокатолицькій церькви, де в сучасности є парохом о. ТгЛіц. Франтішек Крайняк. В неформалній дискузіі ся дотулили актуальных проблемів русиньских священників, процесу впроваджованя русиньского списовного языка до пасторачной практики, проблемів у звязи з перекладами церьковных книг до русиньского языка, як і процесу схвалёваня тых перекладів з боку церьковной єрархії.

Польско, Краков, 19. 2. 2007: Тот рік, як знаме, буде богатый на цілорусиньскы акції. Окром Світового конгресу Русинів (21. – 24. юна) ся уж минулого року зачали приправы навколо організованя 3. Міждінародного конгресу русиньского языка, який буде 13. – 16. 9. 2007 в Кракові. Кідже языковий конгрес ся організує, як і передтым, з ініціативы СКР, перебування в Европі председы СРР П. Р. Маґочій выужыв на навщіву гостителів конгресу – Ягелоньской універзіты в Кракові, де в Педагогічній академії проходило засіданя організаційной, програмовой, фінанчній і выставочной комісії 3. конгресу русиньского языка за участі проректора про науку той академії проф. Др. габ. Тадеуша Будревіча, ведучой організаційной комісії Др. Олены Дучь-Файфер, учителькы русиньского языка в тій академії, ведучой програмовой комісії А. Плішковой, і ведучой фінанчній комісії Веры Сандовіч-Баконьской. В

(Закінчїня на 2. стор.)

Рішали ся проблемы Русинів у розлічных країнах

А то на засіданю Світової рады Русинів (СРР) – выконного органу Світового конгресу Русинів (СКР), 23. 2. 2007 у місті Сіґетї в Румуньску, де в днях 21. – 24. юна 2007 буде уж 9. Світовый конгрес Русинів.

Гостител членів СРР, „газда“ найближшого конгресу, председы Культурного общества Русинів Румуньска – Др. Юрій Фірцак у вступі привітав выштыкых членів СРР, котры пришли в стопроцентній участі. Хыбовав без оправданя лем позваный гость, председы Світового форуму русиньской молодежи Микола Медеші.

Засіданя вів председы СРР Павел Роберт Маґочій. Спершу подав інформацію о ёго стрічах з представителями амбасад і міжнародных організації із центром у Вашингтонї. Дакотры амбсady подля потреби на-вщівив у недавнім часї уж по другий раз, а то українську і румуньску, бо ту была найвекша потреба. Стрїтив ся і з міністерков заграничных діл США Кондолізов Райсовов і сенатором Мек Кейном, котрый, окрем іншого ся інтер-

есує о позицію Русинів на Україні. Председы СРР зясь вызвав выштыкых членів СРР, жебы му послали по два найважнішы проблемы, котры мають Русини в їх країнах, жебы міг компетентно і конкретно жадати вирішіня тых проблемів на стрічах з амбасадорами країн, де жыють Русини, як і з нунціём Амбасады Ватікану у Вашингтонї. Тот го попросив написати письмо о проблемах Русинів у Грекокатолицькій церькви на Словенську і на Україні, зато 17. 2. 2007 ся председы СРР стрїтив із генералным вікарём Марцелом Мойзешом, вікарём про Русинів Петром Павлом Гальком, ЧСВВ, і директором Єпископского уряду в Пряшові Любоміром Петріком, як і з єпископом Мукачевской грекокатолицькой єпархії Монс. Міланом Шашіком 21. 2. 2007 в Ужгородї. Дотеперь ся іщі не стрїтив із амбасадором Хорватії у Вашингтонї, але зробить так у найближшій часі.

Друга ёго інформація была о приправі 3. Міждінародного конгресу русиньского языка, котрый буде (Закінчїня на 2. стор.)

• 23. 2. 2007 у Сіґетї в Румуньску было засіданя Світової рады Русинів (СРР), за челный стіл котрого засіли: (зліва) председы Культурного общества Русинів Румуньска, посланець парламенту за Русинів Румуньска, підпредседы СРР і главний „газда“ 9. Світового конгресу Русинів у тім же місті Др. Ю. Фірцак і председы СРР П. Р. Маґочій. На конець довового засіданя СРР ей члены ся сфотографовали на памятку: (справа) таёмник СРР А. Зозуляк, члены СРР – о. Д. Сидор, Ш. Лявинець, А. Колча, председы П. Р. Маґочій, Л. Сеґеді-Фалц, підпредседы Ю. Фірцак, А. Пілатова, Д. Палуґа. Почас обїду члены СРР ся стрїтили і ведно побісїдовали з Русинами той области, міждї котрыма было і дость молодых. Будова умельцького ліцея у Сіґетї, в концертній салї котрой в днях 21. – 24. 6. 2007 буде проходити 9. Світовый конгрес Русинів і 3. Світовый форуму русиньской молодежи.

• Найвызначнішима стрічами предсedy СРР П. Р. Маґочія в Ужгороді были дві стрічі, а то участь на Округлім столі в малій салі Областной рады (ОР) на тему Узнання русиньской народности на Україні. На тій стрічі, окрем інших, были: (зліва) предсeda Союму подкарпатських Русинів о. Д. Сидор, предсeda Общества А. Духновича в Ужгороді В. Падяк, П. Р. Маґочій, заступця предсedy ОР М. Мартин, посланець ОР і предсeda Народной рады Русинів Підкарпаття Є. Жупан. Другов стрічов предсedy і таємника Світової рады Русинів были переговоры з: (далей зліва) предсedom ОР М. Кічковским і заступцём Областной державной адміністрації В. Гобликом.

Русиньска місія предсedy СРР у 5 країнах

(Продовження з 1. стор.)

притомности далших членів програмовой комісії з Польска – професора Слезьской універзіты в Катовіцях Генріка Фонтанського і авторкы многых учебників лемківского языка і учителькы русиньского языка Мірославы Хомяк з Усця Горлицького был подробно обговореный програм конференції, на котрій возьме участь 30 реферуючих, переважно научных працівників, 40 учителів русиньского языка з розлічных країн і 10 честных гостів. Окром того будут позваны тоты найвызначнішы особыности політичного і сполоченьского жывога в Польску, о покровительстве над тов акційв буде пожаданий президент Польской републикы.

Кідже языковий конгрес буде мати до діла і з Ягелоньсков бібліотеков, пообіді проф. Маґочій ся стрітив із віцедиректором той престижной бібліотеки Мґр. Рішардом Юхневичом, де бісидовали о можностях в просторах той книжніці зробити в рамках конгресу выставку русиньскоязычных книжок выданных у розлічных країнах по році 1989, як і выставку пропагачных матеріалів о Русинах. Была зроблена догода і становлены відповідні реалізаторы той выставкы: Лариса Ільченко з Ужгороду і Александер Зоуляк з Пряшова. Выставка буде отворена од 13. до 27. 9. 2007.

Україна, Ужгород, 20. 2. 2007:

Барз важны стрічі были приправлены почас перебування проф. Маґочія в Ужгороді. В першій ряді то была участь на Округлім столі на тему Узнання русиньской національности на Україні: задача контактованія містных адміністраціоно-політичных еліт із русиньскими культурно-народностными обществами в малій салі Закарпатской областной рады в Ужгороді за притомности заступцю предсedy той рады Михайла Мартина. Акцію зорганізував предсeda Общества А. Духновича в Ужгороді Валерій Падяк. З того засіданя вышли конкретны рішєня, котры буде треба зреалізувати. Інакше, з боку М. Мартина было высловлене повне порозуміння вымагань членів русиньских організацій.

21. 2. 2007:

Так як в Пряшові, і в Ужгороді была напланована стріча з з церковными представителями. Но на розділ од Пряшова, в Ужгороді проф. Маґочія прияв епископ Мукачевской грекокатолічкы епархії Монс. Мілан Шашік, ЧЛ. В дискусії были настановлены проблемы українізації в тій церкві в рамках Підкарпаття, як і обговорены причіны нехосновна русиньских перекладів Євангелій і Апостолів у підкарпатських русиньских парохіях.

Далший „ужгородський” програм был замірняний на сфері школькы і культурну. В першій ряді ішло о стрічу з членами Школькы рады русиньских недільных школ на челі з Василем Сарканичем із Свалявы, котра мать на старости 27 русиньских недільных школ на Підкарпаті. Учасници засіданя дискутовали о можностях росшыріння кількосты школ, але і о актуалній проблемі выдання учебників русиньского языка, взывши до увагы главный проблем на Підкарпаті – в якім варіанті русиньского языка їх приправлєвати (?).

Актуална ситуація роздіління Русинів Підкарпатя до дакількох організацій, які часто ся не годни добісидовати міджі собов, была темов дискусії наперед з активістами Союму підкарпатських Русинів на челі з предсedom о. Димітрієм Сидором, котрый предсedy і таємника СРР інформовав о проблемах із другов груп русиньских організацій соединенных у Народній раді Русинів Підкарпатя на челі з Євґеном Жупаном, якого позицію собі представителі СРР тиж выслушали, говорило ся і о проблемі коло Народного дому Русинів в Ужгороді, котрий є тепер у властичтві Общества А. Духновича на челі з Валерієм Падяком. Обидві акції были у великій салі споминаного дому, де тепер каждый тыждень є холем една культурна акція, а так тот будинок не є „мертвым” як перед тым, або як у Пряшові Руськый дом.

Далша стріча ся реалізувала на території Ужгородьской народной універзіты, де была приправена стріча ПґДр. Анны Плішковой, ПґД., і академіка, проф. П. Р. Маґочія, ПґД., із студентами Ужгородькой універзіты, котры їх інформовали о можностях навчання русиньского языка у основных, середніх і високой школах на Словеньску і в інших країнах, і о можностях стажованя на Торонтській універзіті з цілєм перспективного замірня на русиністіку. Обидвой охотно одповідали на многы вопросы студентів, котрым, недіме ся, холем мало ся відкрили очі у вопросах екзистенції і решпектованя у світлі русиньского списовного языка.

Програм того дня ся продовжовав святочным актом отворіння унікальной у світлі Галерії портретів вызначных особыностей русиньской історії і культуры од Заслуженого маляря України Василя Скакандія в Народнім домі Русинів в Ужгороді. Отваряючі нову галерію в Ужгороді, пантлик святочно перестригли П. Р. Маґочій, В. Скакандій і Народній маляр України Володимир Микита, котрый наслідно выступив з одборным выкладом к обсягу даной выставкы, в рамках котрой было представлено першых 15 портретів із 100 планованых. Міджі нима є і портрет першого предсedy Світової рады Русинів Василя Турка-Гетеша.

Последнім пунктом програму того дня была презентація книги Народ нивыды П. Р. Маґочія у великій салі Народного дому Русинів, ку котрій одборный выклад мали Заслуженый учитель України Михайло Алимашій і Ігор

Керча, а слово мали і А. Зоуляк як організатор першой презентації в Пряшові, і В. Падяк як главный організатор акції і видаватель той книжкы. В рамках презентації ся представив у культурнім програмі фолкорный колектив Лемківчанка зо села Зарічово і декламаторка, учителька русиньского языка з Перечина – Анна Меґела.

22. 2. 2007:

Богатый програм перебування в Ужгороді закінчила в последній день стріча з найвышшима представителями політичного жывога в Закарпатській області і пресконференція з Александром Зоуляком. Перша важна стріча была в будові Областной рады і Областной державной адміністрації в Ужгороді, конкретно з: предсedom Областной рады Михайлом Кічковским, его заступцём Михайлом Марином, представителём Областной державной адміністрації Володимиром Гобликом, заступцём Верховной рады України в ділах націоналностей Василем Кузєм, ведучов управліня у вопросах народностей Юдітов Євчак і ведучім одділіня Областной державной адміністрації Михайлом Половичом. В дискусії предсeda СРР настовив проблем неузнаня на Україні самостатной народности Русин. Вышыткы притомны начальници были прихылны думці, же треба признати такую національность за самостатну, лем треба глядати про реалізацію той думкы далшы, ефективнішы формы діятельства. Были згодны, же першым кроком бы было то, кіды штатістичный уряд зарядив уж записаных 10 100 Русинів, котры ся при списованю людей в році 2001 на Україні приголосили к русиньскій національности, міджі членів самостатной національности, а не етничной группы, респ. субетносну Українці. Бо Устава України гарантує право каждого обчана републикы пригосити ся к тій національности, какой ся сам чус і поважує. Діло є в тім, же на Україні суть лем дві національности – Українці і кримскы Татары, остатні суть етничными группами?

Пресконференція зо шефредактором русиньских періодичных і неперіодичных выдань Мґр. Александром Зоуляком у салі уж выше споманутой галерії ся дотыкала історії і сучасности русиньских выдань на Словеньску, можностей поужываня русиньского списовного языка на Словеньску у масмедіях і в інших областях культурного і сполоченьского жывога. В наслідній дискусії з новинарями А. Зоуляк одповідав на їх вопросы. В дискусії выступили тиж предсeda СРР П. Р. Маґочій і членове СРР: Аґата Пілатова з Чеська і Андрій Копча з Польска.

Румуньско, Сіґет, 23. 2. 2007:

Місто Сіґет, яке ся рихтує на 9. Світовый конгрес Русинів, ся стало центром засіданя Світової рады Русинів, яке было у малій салі Містьского уряду за притомности вышыткых членів СРР. (О тім засіданю кус вєще ся мож дочітати в статії під назвов Рішали проблемы Русинів у розлічных країнах.)

Тема конгресу была вдячнов про румуньских журналистів, які в рамках пресконференції ся интересовали выслідками засіданя СРР, приправами 9. СКР і діятельством Русинів у світлі вообще.

Може найпримінішов частєв того дня была стріча почас обідю з марамороськима Русинами – зо Сучавы, Переґу Марє, Бистро, і інших сел Марамороша. Красно сьме ся могли з ними добісидовати по русиньскы. В Мараморошу є 17 русиньских сіл, лем сильній ту был рух румунізації, тепер українізації, но много містных Русинів, або як они себе называють Руськима, зістали самы собов. А жебы ся вєще людей навернуло ку своему коріню, тому мать послужыти і 9. Світовый конгрес Русинів у Сіґеті.

Чесько, Прага, 25. 2. 2007:

Свій „европський” програм проф. Маґочій закінчив навщівов стовежатої Прагы і стрічов з чельными представителями Общества приятелів Підкарпатской Руси, де выслулав актуалны проблемы, котры его членове мають. Найвєкшым очівісно є, же друга група была і є проти назвы організації Общество Русинів і приятелів Підкарпатской Руси. Видить ся, же якось закономірно в сучасности мусять быти в каждой країні холем дві протилежны группы, нелем у Чеську (Чехы і Русины), але і на Україні (даякы Українці, Русины україньской орьєнтації і Русины, Сойм і Рада), в Мадярську (Підкарпатскы Русины і домашні Русины, Ассоціяція і група коло Г. Гаттінґера), в Сербску (русиньскы Українці і Руснаци), в Хорватьску (русиньскы Українці і Руснаци), на Словеньску (Русины україньской орьєнтації і Русины, Русиньска оброда зо своїма колективными членами і Ассоціяція зо своїма чельными організаціями), в Польску (Українці і Русины) ітд. Чом?!

Але наперек тому, або праві зато, в сучасности треба нам глядати крокы к зближованю і сполупраці, а не проглублєвати роспору і ненависть міджі тыма группами, бо границі нелем міджі країнами, але і народами і народностными меншинами, людьми Европы ся дньєш помалы буряють, країны і жителі Европы хотять шырше сполупрацовати. А чом собі з того не взяти приклад?

(Шыршыть материал о русиньскій місії П. Р. Маґочія в пятєх країнах буде в найближшій числі часопису Русин і в окремых рубриках нашой вебовой сторінкы www.rusynacademy.sk.)

А. 3., фоткы автора, А. П. і П. К.

Рішали ся проблемы Русинів у розлічных країнах

(Продовження з 1. стор.)

в Кракові од 13. до 16. 9. 2007. Інформовав о выслідках засіданя членів програмовой, фінанчой, едічной і выставочной комісії того конгресу в Академії педагогічній у Кракові 19. 2. 2007.

О фінанчній ситуації за рік 2006 інформовав притомных таємник СРР А. Зоуляк, котрый вызвав вышыткых членів СРР, жебы за свої членьскы організації вырівняли членьске за тоты рокы, за котры не мають заплачене, бо то є една з їх повиностей. Предсeda СРР вызвав послати список із адресами вышыткых організацій (і зьєдиненых у ассоціяціях) спосных зо СКР на адресу таємника СРР.

Ш. Лявинець і Ю. Фірцак інформовали притомных членів СРР о можностях здобыти про СКР европскы гранты. Интересов была інформація Ю. Фірцака, же за помочи комісаря Европской унії, котрый ся заоберать языками – Людовіта Орбана, буде ся снажыти просадити, жебы русиньскый язык был записаным до списку европських языків. То є і ціль членів СРР.

А. Зоуляк был повіреный зроби пропозицію зміны Станов СКР, жебы тоты были оперативны, флексібілны і не мусило ся в припаді важной і потребоной зміны чекати аж до конгресу, котрый ся організує раз за два рокы, але дакотры проблемы бы могла вирішыти СРР.

О. Д. Сидор інформовав о пропозиції русиньской заставы, што было роздіскутоване і было вирішене членами СРР, же на 9. СКР ся буде дана пропозиція ведно з гімнов Русинів – „Я Русин был, есьм і буду” офіціално схвалєвати.

Окремы члены СРР подали тиж коротку інформацію о ставі русиньских організацій і Русинів у своїх країнах, важнов была пропозиція написати з нагоды тогорічного 60-річя неславной Акції „Вісла” Резолюцію СКР, тотя бы ся мала тиж схвалити на найближшій конгресі.

Важне про Русинів Словеньска є главно то, же предсeda СРР дістав од повіреного на сполочній стрічі міджі Словеньсков ассоціяцієв русиньских організацій (САРО) і Русиньсков обродов на Словеньску (РОС) А. Зоуляка Резолюцію з той стрічі, подля якої обидва бока ся догодили ай на взаємній сполупраці, решпективаню ся і помочи при реалізації цілів русиньского руху на Словеньску, а так само о заступліню Словеньска в СРР. (Позн. авт.: Такий істый документ предсedom СРР особно передав і предсeda РОС В. Противняк, який нечекано, без позваня, пришов на засіданя СРР до Сіґету. Такий крок, подля нас, мож поважовати за прояв недовіры, яким порушив принципы і дух сполочно приятной Резолюції в Пряшові 8. 2. 2007! Але то другорядне діло.) Першорядным є, же СРР привітала реальность, же ся обидві стороны догодили і вирішыла конгресу запропозувати,

жебы до СКР были прияты обидві організації як еден рядный член із двома інтегральными частями – САРО і РОС. Далє вирішыла, же в делегації Русинів Словеньска буде 6 делеґатів за РОС і єї колективных членів, а 4 делеґаты за САРО і єї членьскы організації. Окром того, участниками конгресу буде по двой гостів з каждой із тых організацій (РОС і САРО) і 5 делеґатів молодых зо Словеньска на 3. Світовый форум русиньской молодежи. (Позн.: Мена і призви́ска вышыткых делеґатів і гостів треба послати таємнику СРР мейлом на адресу: rusyn@stonline.sk до 25. 5. 2007.) Так істо СРР вирішила, же Русинів Словеньска в СРР буде репрезентувати в дварічных ціклах раз представителі зо САРО, а другий раз з РОС. Односно жадости Народной рады Русинів Підкарпатя (НРПП) вступити до СКР і мати 5 делеґатів на конгресі, было вирішено, же рядным членом СКР і надалє є ассоціяція Сойм подкарпатських Русинів. Далє было на засіданю СРР вирішено, же двоє чельны представителі НРПП Є. Жупан і о. Степан Січ будуть на конгрес позваны як гості предсedy СРР, якому членове СРР одобрили право позвати на конгрес 10 вызначных гостів. Едним з таких гостів буде напр. і предсeda Світового конгресу Українців, з котрым предсeda СКР ся стрітив минулого року і дискутовав о проблемах Русинів у світлі.

Потім Ю. Фірцак інформовав членів СРР о ставі приправы 9. СКР і был наслідно обговореный і схвалєный подробный план конгресу. Частєв конгресу буде і выставка з діятельства окремых русиньских організацій як членів СКР, также каждая з них мать до 1. 5. 2007 послати по 4 фаребны фотографії на адресу організатора выставкы, котрый буде выставку приправлєвати (Позн. авт.: Адреса каждому буде додана додаточно.) В культурнім програмі 23. 6. 2007 у концертній салі містного умельського ліцея, де буде проходити і цілий конгрес, выступлять колективы з Румуньска, Сербска, України, Хорватьска, Словеньска і поетка-декламаторка з Мадярьска.

Последніма рішєнями засіданя СРР были: становліня найближшого засіданя СРР, яке буде рано 22. 6. 2007 в Сіґеті, а 10. Світовый конгрес Русинів буде у Руськім Керестурі (Сербія), причім еден день конгресу делеґаты і гості будуть засідати у Петровцях у Хорватьска.

Засіданя СРР у Сіґеті было конштруктивне, вирішыло много проблемів і было едним із найобсяжнішых в історії Світової рады Русинів.

(В далшій числі наших новинок, найближшій числі Русина і на нашій вебовой сторінці www.rusynacademy.sk, в єї рубриці КОНГРЕС – СРР буде опублікована резолюція з того засіданя.)

А. ЗОУЛЯК, таємник СРР

Підпора ХАРТЫ 2007 русинських грекокатоліцьких віруючих на Словенську з боку русинської інтелігенції зо Свідника

Ми, грекокатоліцька русинська інтелігенція, що тримлемо в попливості одказ славянських віроучителів св. Кіріла і Мефодія, культурну і духовну дідовизну наших предків, і в сназі продовжувати в ділі наші русинських грекокатоліцьких (гр.кат.) мучеників Пряшівської єпархії – Владыків Павла Петра Гойдича і Василя Голка, висловлюємо велику неспокойність над проглублюючим ся асимілаційним аж ліквідационним тиском на тисячі вірників Русинів з боку веджія єпископства, екзархату і многых грекокатоліцьких священників.

Зо жалём конштатуємо, же наша довгорічна терпезливість, снага о конштруктивний діалог, просьбы, писомны жадости і скаргы дотепер не нашли позитивный одзвєв на ниякім ступню церковной єрархії грекокатоліцької церкви. Сучасний став неслободы русинських гр.кат. вірників і священників на Словенську ся в многім подобать на сполоченську ситуацію і позицію інтелектуалів у Чеськословенську при взнику Харты '77.

На письма гр.кат. вірників, адресованих єпископам, нунцієви ці до Ватикану, не дістаємо ани лем одповіді. Через антирусинських священників ся ступнює снага прискорити нашу асимілацію. Неважны „стрічны“ крокы сучасной церковной єрархії суть лем тактично маніпуляції із публічных думков з цілём замолжованя, же русинським вірникам ся виходить настрічу. Лемже на основны діла і пропозиції верхность не реагує. Стрічаємо ся з нежычливостєв, неохоты і неінтересом церковных представителів справедливо вирішити позицію русинських вірників з правного боку. Наприклад, выменованя вікаря про Русинів (в 2003 р.) з неяснов народностнов орьєнтації і неспособного рішати недобру ситуацію вірників, лем підтверджує наші неслыжы і болячі скусености.

На основі уведженого ПРОПОНУЄМО з рядя сїгнатарів Харты выбрати представителів і пожадати прїятя у Святог отця Бенедикта XVI.

Мы, сїгнатарі Харты 2007, жадаємо церковну верхность:

I. ДОТРИМОВАТИ RELATU SEMPER І ЦЕРЬКОВНЕ ПРАВО (ССЕО)

21. 9. 1818 булов папы Пія VII. Relatou Semper (вырішінєм навсе), одорванєм од Мукачевской, взникла Пряшівска єпархія Diocesis Eperiesensis Ruthenorum (Русинська прїашівска єпархія). Обидві єпархії (єпископства) были офіціально веджены і узвананы як русиньскы.

• В 1963 році в роченці папы Аннуаріо Pontificio была наша єпархія самовольно адміністративным переписом якогось священника означена як єпархія sui iuris – словенська.

• Од 1968 року аж дотепер суть русиньскы священники (традиціоналісты) з веджія єпископства цілено вытискованы і шиканованы. Теперішні єпископы не суть докінця охотны в русинській парохії на одпустовых праздниках ани лем прочітати євангелії по русиньскы.

• Русинь-грекокатоліци ани по 1989 році (кідь штатом была по роках неслободы зясь признана русинська народность) не мали можность вытворити єрархічну структуру з одповідными парохіями. То принимаємо як великий прояв непочливости к благореченым Владыкам-мученикам.

II. РЕШПЕКТОВАТИ ДЕКРЕТ ORIENTALIU ECCLESARIUM о выходных католицьких церквах, прїятый II. Ватіканським собором 21. новембра 1964.

У вступі цїтованого документу ся уводить: „Католицька церковь тримать у великій попливості інштітуції, літургічны обряды і способ жывога выходных церквей“. Далє ся в пунктї 4 приказує: „Зато ний ся всягды на світі зроблять крокы в інтересі охраны і розвою вшыткых містных церквей, а з тым цілём ний ся установлять парохії і властна єрархія, де то выжадує духовне добро вірників“.

Чом потім русиньскы вірникам на Словенську суть тоты права довгы рокы одпераны?

• В Пряшівській семінарії богословці не суть веджены к пасторації міджі русиньскыма вірниками, скоріше навспак. Ту нігда не чули проповідь по русиньскы, прїтім векишна богословцієв по высвячїню за священників єпископом Пряшівської єпархії є менована на русиньскы парохії, де многы способлюють вірникам біль.

• В 1995 році був офіціально кодфікований русинський язык. При списованю людей в 2001 р. ся к материньскому русиньскому языку приголосило 35 000 гр.кат. вірників. З приблизно 250 сел на Словенську, де ся доднєсь говорить діалектами русиньского языка (lingua ruthenica), подля офіціального списованя людей в скоро 100 селах выше 50% гр. кат. вірників собі увели материньский язык русинський.

• Тисячі Русинів мігровали із своїх родных сел до многых міст цілого Словенська. У Свіднику тыж не мають русиньского священника, котрый бы служыв у їх материньскім языку. Найменше в 10 містах бы вірници акутно потребували своїх священників.

Покы в штотайкоротшій часі о духовнім добрі Русинів у Грекокатоліцькій церкві на Словенську ся не зачне вести серьєзний діалог і справедливо діяти в єдности з церковным правом (ССЕО) і історичным правдов, сьме готовы через выбраних говорцієв сістематічно інформувати о наших проблемах шыроку громаду. Формов отвореных писем і організованих акцій будемо боєвати за підпору хрїстіанів і шырокой общіны дома і за границями нашої отчїзны – за утриманя кірїломєфодьской дідовизны в грекокатоліцькій церкві.

Харта 2007 є опублікована на інтернетовій сторінці www.rusynacademy.sk. Каждый, хто досягнув 18 років свого жывога, уведжїнем мєна, прїзвіска, адресы і своїм підписом може підпорити проголошіня і нашу снагу о направлїня уведжєных болячок. Треба то зробити на выдрукованих гарках ХАРТЫ 2007!

Підписаны:
Інж. Михал Кость, директор н. о. Деревяны храмы під Дуклєв, 09-15/942 172, Бк. Мілан Бабеї, Свідник, ПаєдДр. Іван Русинко, Свідник, Мгр. Марія Гобанова, Шефурів, Інж. Павел Тірко, Нижній Комарник

Грекокатоліцькый єпископський уряд у Пряшові не знать, што то є новинарська етіка. Чом?

Бо свою позицію ку Хартї русинських грекокатоліцьких віруючих 2007, котра была опублікована першыраз у наших Народных новинках, послав до вшыткых можных медій, лем не там, де праві мав, а то до наших новинок, чім порушыв новинарську етіку. Можу сміло повісти, же кідь так зробив, або кідь так зробить, мы ёго позицію опублікуємо, бо все треба выслухати обидві стороны, а читатель най сам собі створить погляд, де є правда.

А. 3.

Підписы сїгнатарів Харты русинських грекокатоліцьких віруючих 2007

Адамішін	Николай	Красный Брід	Горняк	Павел	Суків
Адамішінова	Наталія	Красный Брід	Грабцова	Татяна	Меджілабірці
Амброхова	Елена	Меджілабірці	Грабцова	Катарина	Меджілабірці
Андреанін	Ян	Волиця	Грицко	Михал	Меджілабірці
Андреанінова	Анна	Волиця	Грицкова	Надежда	Меджілабірці
Андрейцо	Михал	Руська Поруба	Грїснікова	Вєра	Меджілабірці
Банік	Ян	Красный Брід	Гудакова	Юлія	Меджілабірці
Банікова	Гелєна	Красный Брід	Гултаєва	Марія	Волиця
Баранкова	Марія	Меджілабірці	Гусар	Федор	Суків
Барна	Іван	Рошківці	Гусар	Федор	Суків
Барна	Іван	Меджілабірці	Гусар	Р.	Суків
Барнова	Анна	Рошківці	Гусарова	Анна	Суків
Барнова	Анна	Меджілабірці	Гусарова	Марія	Суків
Батько	Мілан	Меджілабірці	Густякова	Ольга	Меджілабірці
Батькова	А.	Меджілабірці	Габаль	Андрій	Братїслава
Батькова	Даша	Меджілабірці	Гаєва	Гелєна	Меджілабірці
Беґа	Іван	Чабалівці	Гай	Марек	Меджілабірці
Беґова	Татяна	Чабалівці	Гай	Мілан	Меджілабірці
Безек	Николай	Микова	Гайдош	Мілан	Красный Брід
Бейда	Василь	Братїслава	Гайдош	Матуш	Красный Брід
Бейдова	Марія	Братїслава	Гайдошова	Яна	Красный Брід
Белеєва	Марія	Меджілабірці	Гайдошова	Александра	Красный Брід
Белеєва	Анна	Меджілабірці	Галан	Мілан	Суків
Белей	Михал	Меджілабірці	Галанова	Гелєна	Суків
Белей	Іозеф	Меджілабірці	Галїшінова	Ірена	Чабины
Бенє	Павел	Волиця	Галл	Імрїх	Красный Брід
Бенєва	Марія	Волиця	Галлова	Марія	Красный Брід
Бенєва	Ірена	Волиця	Гоґа	Юрай	Меджілабірці
Бєскід	Габрієл	Пряшів	Гойдїч	Ян	Волиця
Бидцо	Іозеф	Зубьска Біла	Гойдїчова	Ева	Волиця
Блыха	Андрій	Рошківці	Гондор	Петро	Пряшів
Блыхова	Марія	Рошківці	Гондор	Владимір	Мала Поляна
Блыхова	Боженa	Меджілабірці	Гондорова	Ева	Пряшів
Блыхова	Любов	Меджілабірці	Гондорова	Ольга	Мала Поляна
Блыхова	Маґда	Меджілабірці	Граматова	Анна	Мала Поляна
Блыхова	Алена	Меджілабірці	Граматова	Гелєна	Меджілабірці
Бобрік	Юрій	Меджілабірці	Грецова	Мірослава	Меджілабірці
Бобрікова	Гелєна	Меджілабірці	Грецова	Івана	Меджілабірці
Бованова	Анна	Суків	Грецова	Ольга	Меджілабірці
Борцова	Марґарєта	Волиця	Грундза	Василь	Микова
Бохін	Мірослава	Меджілабірці	Грундза	Ірена	Микова
Бохін	Іван	Меджілабірці	Губа	Михал	Выдрань
Бохінова	Ірена	Меджілабірці	Губова	Марія	Чабалівці
Бохінова	Станїслава	Меджілабірці	Дарівчак	Андрій	Мала Поляна
Бошновіч	Юрай	Микова	Дарівчакова	Анна	Мала Поляна
Брасова	Анна	Меджілабірці	Демянова	Шімон	Пряшів
Бурякова	Марія	Суків	Демянова	Анна	Суків
Вайцовцова	Гелєна	Суків	Джуган	Іван	Суків
Ванько	Михал	Свідник	Джуган	Іво	Суків
Вархола	Мірослав	Микова	Джуганова	Боженa	Суків
Вархола	Мірослав	Меджілабірці	Джуганова	Анна	Мала Поляна
Василєнкова	Ева	Радвань	Доніч	Іван	Меджілабірці
Вацо	Владимір	Меджілабірці	Донічова	Гелєна	Меджілабірці
Вацо	Марош	Меджілабірці	Донічова	Юлія	Чабины
Вацова	Таня	Меджілабірці	Друґа	Михал	Волиця
Вацова	Габрієла	Меджілабірці	Дупканіч	Павел	Меджілабірці
Вашко	Михал	Свідник	Дупканічова	Штефанія	Меджілабірці
Віцо	Юліус	Суків	Дупканічова	Шарїя	Свідник
Віцова	Йолана	Суків	Жівчакова	Живчакова	Свідник
Владыкова	Рената	Габур	Жукова	Анна	Меджілабірці
Водїлка	Маріян	Рошківці	Завацька	Люба	Микова
Водїлкова	Боженa	Рошківці	Завацька	Марія	Микова
Габурчакова	Гелєна	Меджілабірці	Завацькый	Анна	Микова
Гамадякова	Марія	Волиця	Завацькый	Михал	Микова
Гарагусова	Марія	Чабины	Зелінка	Маріян	Микова
Гарбіст	Іван	Меджілабірці	Зелінка	Іван	Братїслава
Гачкова	Славоміра	Меджілабірці	Зелінка	Петро	Меджілабірці
Гачкова	Наташа	Меджілабірці	Зелінкова	Марія	Меджілабірці
Гдєнчїк	Рїхард	Меджілабірці	Зозуляк	Александр	Пряшів
Гдєнчїкова	Елена	Меджілабірці	Іванчікова	Яна	Свідник
Гейда	Ірїк	Микова	Кавчак	Мірон	Меджілабірці
Гомічакова	Гелєна	Меджілабірці	Кавчакова	Ірена	Меджілабірці
Глогінець	Михал	Волиця	Калиняк	Ян	Свідник
Глогінець	Мілан	Волиця	Кантуляк	Роберт	Меджілабірці
Глогінецьва	Марія	Волиця	Кантулякова	Дарїна	Меджілабірці
Глогінецьва	Гелєна	Волиця	Кантулякова	Моніка	Меджілабірці
Глогінецьва	Марїєтта	Волиця	Капралєва	Гелєна	Меджілабірці
Гнатова	Гелєна	Меджілабірці	Каралїнова	Анна	Меджілабірці
Гндїяк	Андрій	Меджілабірці	Карас	Михал	Братїслава
Гопда	Михал	Волиця			
Гопдова	Алґбєта	Волиця			
Гопта	Маріян	Волиця			

(Ку 1. 3. 2007 під Харту ся підписало 484 людеї, продовжіня менного списку буде в далшїм чїслї а цїлий список є на www.rusynacademy.sk є рубріці ЦЕРЬКОВ.)

Недодумана Харта русинських грекокатоліцьких віруючих 2007

Харта є дефінована як публічний документ прїнципїального вызнаню, яка обсягує і гарантує сукупность конкретных людських прав або обсягує сукупность пожадавок на людьскы права.

Тото усвідомлїня сі важности документу прїнципїального вызнаню нам предписує, што має Харта обсяговати, од кого має взникнути, а ку кому має быти направлена. Також, кідь має здобыти прїнципїальний вызнам, мусить мати ініціатора, адресата і точно уведжєны права або пожадакы на права, котры ініціатор, (сїгнатарі), не мають. Неписаным законом є, же Харта ся дає сїгновати (підписувати) аж тогды, кідь ей дахто з ініціаторів пожадавок підписав. Подля того далшы потенціалны сїгнатарі будуть мати довіру (або ні) к обсягу Харты, і довіру к тому, же така Харта є в тїй добі потрібна. Сїгнатарі-єдніці не штудують обсяг документу як правници. Кідь відать і познають першых трєх-штырєх ініціаторів-сїгнатарів, вірять в справедливість пожадавок Харты.

Конштатованя недостатків при забезпечованю реліґійных людьскых прав на Словенську, котры пропонуєна і через НН росшырена Харта має, не дає листинї потрібну прїнципїальность. Од нікого ніч конкретно не жадає. І так абзац цїтований на другім боці папіря пропонуваного людем на підписованя, ай кідь є справный і вшыткы з ним можеме быти согласны, є лем конштатованєм стау. Можеме ся стрїчати і повторяти сі го каждый день і в каждїм селі, але тым ся ніч не змінить. Попробую ходем на двох „заражках з першой сторінкы“ демонштровати, як бы єм сі то представлєвав. Зачїнаю першым абзацом:

„Сучасна Словенська грекокатоліцька церковь – sui iuris ... і т. д. ...“ За цїтаціїєв того абзацу бы мала наслідувати выразным шрифтом

„Пожадавка“: „Жадаме, жебы наше Пряшівске грекокатоліцьке єпископство обернуло увагу Риму на уведжєну самоволью і жадало ей одсуджїня на такїм уровни, на якїй був опублікований колишній нелеґалный крок єдного священника. Наше єпископство ний жадає потверджїня платности первїстного права, же грекокатоліцька церковь на Словенську зїстає все русиньсков церковлєв sui generis.“ Нашто конштатовати хыбу, кідь не жадаме, абы была направлена?

• По другім і третім абзацу бы мала наслідувати пожадавка к там уведжєным недостаткам. Напр.: „Жадаме грекокатоліцьке єпископство і компетентны штатны інштітуції, абы по взаємнім договорї з компетентными штатными органами забезпечили повинне навчаня русиньского языка про молоде священницьке поколїня, абы богослужїня міджі русиньскым жытельством ся могло реалїзувати в материньскім языку Русинів.“

• По названю каждого недостатку при дотриманю обчаньскых реліґійных прав мусить наслідувати ясно формулована пожадавка на направлїня кривд, котры чуєме і котры суть направованы к планованій асимілації Русинів. Цїлену, або з поверхности і недоконалости контролї дотримованя людьскых прав выплываючу снагу стерти Русинів з народностной карты Европы, поважуєме за замїрне продовжованя сталінської народностной політїкы. Якый-небудь напад на грекокатоліцьку церковь або ей обмежїня є заєдно нападом на русинську народность.

• В далшїм абзацу треба формуловати „Жадаме МК СР фінанчно

підпорити выданя основных реліґійных книжок: як: Кетехїзм, Молитєвник, Співник літурґічных і праздничных співів, Старый і Новый закон і под.“

Так конціпована Харта бы мала потім основный вызнам і ціну. Інакше ся може стати, же ся нияка направа не зробить і обвинєваны місця нам ознамлять: „Гей, о недостатках знаме такїсто як вы, але сі думаме, же вам то так пасує, бо сьє ани у єднім пунктї вами конштатованих недостатків оправу і направи в Харті не пожадовали.“

Харту конціповану так, як вышла в Народных новинках, поважую за недоконалу і россяну. Кідь ся дахто з наших озве з даякыма пожадакыма о направи хыб в дотримованю реліґійных і обчаньскых слобод, може ся дочекати одповідї, жебы був тихо, бо русиньскы грекокатоліци недавно підписовали „Харту вірників“, а ніч такє не пожадовали. Не помїг бы нам аргумент, же не знаме, хто тоту Харту робив, хочь досправды не знам хто ей робив а чом хотів зїстати в анонімїті. Є лем адреса, де – кідь Харту підпишє – ей мам послати. То, што є выданє, є лем поверхность, може прояв популізму чоловіка або ґрупы, але Харта є дахто інше. Прочїтайте сі зачаток. Першы речїня. Прошу авторів: думка є добра, але поверхность єй занурює до воды маловызнанного ґєста.

Перебачте мі мою щїрость і то, же я тоту „недоконалость“ не підписав. Думка є важна. Ай ей высловлїня бы мало быти докладне, абы ей вага росла і ословлєвала людеї к выданю оправдовой ХАРТЫ РУСИНЬСКОГХ ГРЕКОКАТОЛІЦЬКОГХ ВІРНИКІВ.

Штефан ЛАДЖІНСЬКЫЙ,
Братїслава

• 1. 2. 2007 у Пряшові було засідання виконного вибору Словенської асоціації русинських організацій (САРО), на котрому взяли участь: (зліва) Інж. Д. Кришко, М. Гудак, А. Плішкова, М. Мальцовська, А. Блыхова, о. Ф. Крайняк (новий голова) і П. Крайняк, мол.

Робота Асоціації одшартована наповно Головна пріоріта – школство

1. **2. 2007 року у просторах обчанського здружіння Русин і Народні новинки в Пряшові було засідання виконного вибору Словенської асоціації русинських організацій (САРО), на якому взяли участь його членове, а заодно і представителі таких обчанських здружінь, як: Обществое св. Іоана Крестителя (о. Тгліц, Франтішек Крайняк), Русин і Народні новинки (Мігр. Александер Зозуляк, ПгДр. Анна Плішкова, ПгД.), Русинське культурно-освітнє обществое А. Духновіча в Пряшові (Міхайло Гудак, ПгДр. Марія Мальцовська), Русинський клуб – 1923 (Мігр. Гавриіл Бескид, Інж. Дімітрій Кришко), Сполук русинської молодіжї Словенська (Мігр. Алена Блыхова, Петро Крайняк, мол). До САРО належить і Сполочность Енді Варгола, але його представителі з об'єктивних причин не могли взяти участь на тім засіданні.**

У вступнім слові голова виконного вибору САРО Александер Зозуляк привітав членів вибору і поінформовав їх о стабілізації асоціації, яка групує штыткы русиньскы організації на Словенську, котры мали інтерес до нєй вступити. Коншатовав, же Становы САРО были зареєстрованы на Міністерстві внутра СР із рядными правами і повинностями його членів. Далє повів, же САРО vznikла на вызву Світової ради Русинів аналогічно ку підкарпатській реальності, де екзистує Соім Подкарпатських Русинів, і подля прикладу в Мадярську, де є Асоціація русиньскы організації Марьярська. Додав, же на Словенську є 15 рядно зареєстрованых русиньскы організації, а Русинська оброда, яка на зачатку русиньского руху зограла прім, днеска є єдною із них.

В контролі узнесія з установной громады асоціації з 13. мая 2006 року ся главный притиск клав на русинське школство, яке бы мало мати свій контінутівный ланчок – од матерьскы школ аж по високу школу. Што але треба легіслативно дотягнути і досягнути, абы там, де ся 20 процент жителів голосить к русинькій народности, респ. к русиньскому материньскому языку, была законом установлене выучованя русиньского языка як материньского.

Як підкреслив голова САРО А. Зозуляк, „документы мають змысел лем тогды, кідь ся дають зрєалізувати, а при тім є барз важный контакт із людьми, в припадї школства – з родичами, школярами, учителями, директорами школ, старостами сел як зряджователями матерьскых і основных школ“. Ясно, контакт із людьми, робота здповідных працівників за русинське діло в школстві, порозуміння родичів, сполупраца школы, церкви і сільского уряду, але і актуальность, популярность і потреба выуки русиньского языка в школах – то шыткы може забезпечити успіх.

Односно розвою русиньского языка ся конштатовало, же кодифікація русиньского списовного языка – то є найважній успіх Русинів у процесі їх самоідентифікації. Днесь треба тот феномен розвивати, а найкомпетентнішим у тім має быти Одділіня русиньского языка і культури Інштитуту регіональных і народностных штудій Пряшівской універзіты як єдина научно-педагогічна інштитуція на Словенську, котра є компетентна рішати проблемы русиньского списовного языка. Ділу інштитуту треба, подля нас, лем помагати, а не шкодити му, як ся о то снажать дакотры неодповідны русиньскы організації, які выпісують некомпетентны писма на „вышшы інштанції“. Хто може мати з того хосен? Наісто не русинське школство, яке ся змагає на властны ногы.

Частєв програму засіданя была ай інформація о Харті русиньскых грекокатолицькых віруючых 2007, обсягом якої є потреба навернутя русиньского слова до пасторачного і вообще церковного діялства, о можностях і підтримці думкы створіня Русиньского вікаріату в Пряшові в рамках Грекокатолицькой церкви на Словенську. Далшым проблемом обговореня на засіданні був проблем русиньского выселаня Словеньского розгласу, котрый змінює структуру свого выселаня. Так істо ся говорило о розвою активної і систематичной культурно-освітної роботи штыткы русиньскы організації на Словенську уж одтеперь, думаючи на списованя людей в 2011 році. Председа САРО подав тьж інформацію о найближшій засіданні Світової ради Русинів (23. фебруара 2007) і о приправі 9. Світового конгресу Русинів у румуньскій місті Сігет (буде 21. – 24. юна 2007), інформацію о можности заступлїня САРО у Світовім конгресі Русинів і єй представителю у Світовій раді Русинів.

Богатов была діскузія, в якій выступили члены виконного вибору САРО. Дотыкали ся школства, культуры, церкви і розгласу. Была высловлена неспокійность з новом структуров розгласового выселаня Словеньского розгласу і згіршіня або абсєнція сїгналу в дакотрых сєлах на фреквенціях, де выселать Радіо Патрія. Дость ся говорило тьж о координації і сполупраці русиньскы організації. В діскузії выступили: о. Ф. Крайняк, М. Гудак, А. Плішкова, Г. Бескид, Д. Кришко, П. Крайняк мол., А. Блыхова, А. Зозуляк і М. Мальцовська. Подля нас, найвизначнішы были слова Мігр. Гавриіла Бескида, председа Русьского клубу – 1923 і председа Русиньского культурно-освітного обществое А. Духновіча в Пряшові, який повів: „Тримайме в почлюєости Словенську асоціацію русиньскы організації. Добрі, же сї маме. Споїмє шыткы свої силы на сї успішну роботу і росшырїня. Тїше ся, же маме таку асоціацію, тадь шыткы русиньскы організації на Словенську хотять „жыти“ і розвивати свою роботу, а Словенська асоціація русиньскы організації їм то уможнює“. З даным тверджінєм мож лем согласити.

Частєв програму засіданя были вольбы нового председа і підпредседа асоціації. Новым председом САРО ся став о. Тгліц, Франтішек Крайняк а підпредседом Мігр. Александер Зозуляк. Із засіданя была прїята резолюція, яку публикуєме ниже.

Марія МАЛЬЦОВСКА, фоткы: А. 3.

Резолюція

зо засіданя виконного вибору Словенської асоціації русиньскы організації (САРО) 1. фебруара 2007 у Пряшові

Членове виконного вибору САРО прїяли:

- Рішіня о узнанні Одділіня русиньского языка і культуры Інштитуту регіональных і народностных штудій Пряшівской універзіты за єдину научно-педагогічну інштитуцію компетентну по научній лінії рішати проблемы русиньского списовного языка на Словенську і в повній мірі сьуть за то, жебы тот факт был легіслативно закотвеный.
- Рішіня о потребі отворити регулярну языкову рубріку в Народных новинках, в котрій бы ся анализовали актуалны проблемы русиньского списовного языка на Словенську.
- Пропозицію выдати перекладовый словенсько-русиньскый словник.
- Рішіня о потребі активної презентації членів САРО і інших русиньскы організації на русиньскых культурно-народностных акціях.
- Протест протів неадекватній реалізації русиньского выселаня в рамках Радія Патрія в новій структурі выселаня Словеньского розгласу в Братіславі. Іде главно о проблем сучасного згіршіня якості радіосігналу на северовыходї Словенська, де жыє перевага Русинів, о языкове нерозлишованя релациї Концерт про юбілантів окреме про Русинів і про Українців, о невгодный час выселаня літургій (в неділю о 6.00 год. рано!)
- Харту русиньскых грекокатолицькых віруючых 2007 на Словенську і в повній мірі ся стотож-

- нують з сїм обсягом і будуть єй пропаговати міджі русиньскыма грекокатолицькыма віруючима і іншыма людьми на Словенську.
- Рішіня послати позицію САРО прашівскому грекокатолицькому Владыкови односно того, жебы в сєлах, де є перевага русиньского жытельства, проповідь, евангеліє, апостолы і іншы літургійны кнїгы ся читали по русиньскы, кідь сьуть выданы в русиньскым списовнім языку.
- Думку створіня основной структуры русиньской Грекокатолицькой церкви, т. є. вікаріату, який бы творили русиньскы парохії в прашівській Грекокатолицькой єпархії на Словенську на челі з вікарєм, котрый бы был главным ініціатором рішіня релігійных проблемів русиньскых віруючых. Членове вибору ся згодили, же на такый пост сьуть двоє найвгоднішы кандидаты: о. Франтішек Крайняк і о. Ярослав Поповець.
- Рішіня, же членове САРО уж одтеперь повинны розвивати активну і систематичну культурно-освітну роботу перед списованєм людей на Словенську (в 2011 році) а до той роботи призвати представителів шыткы 15 русиньскых обчаньскых здружінь, котры сьуть офіціално зареєстрованы на Міністерстві внутра Словеньской републикы.
- Схвалїня о. Франтішка Крайняка за председа виконного вибору САРО а Александра Зозуляка за підпредседа виконного вибору САРО.

Быв зроблений першыи крок у взаємнім толерованю і сполупраці...

...міджі Словеньскы асоціації русиньскых організацій (САРО) і Русиньскы оброды на Словенську (РОС), котрых челны представителі ся стрїтили в центрі РОС у Пряшові 8. фебруара 2007. Главным пунктом стрічі было вирішіня отвореного проблему заступлїня Русинів Словенська у Світовім конгресі Русинів.

Спомянутый проблем мали вирішити председа РОС Владимір Противняк і бывшый председа САРО Александер Зозуляк до кінця 2006 року, што їм укладала резолюція з посліднього засіданя Світової ради Русинів у польській Криніці (28.5.2006). До того терміну ся то не подарило, але стало ся так аж на спомянутім сполочнім засіданні 8. фебруара 2007. На нїм было обговорено ряд вопросів, котры стояли міджі обидвома організаціями. Переговоры ся несели в спокійнім і конштруктивнім дусі з цілєм вирішити настолєны проблемы міджі собов, а не затяжовати їх рішінєм Світову раду Русинів або Світовий конгрес Русинів. Бо кідь ся приступать к проблемам з цілєм їх вирішіня, так ся наконець і дасть договорити за условій, же обидві стороны мусять зробити якийсь уступок, компроміс. Так то было і в тім припадї, таже наконець з даной стрічі vznikла резолюція, котра была одголосована шыткыма шестєма притомныма на тім засіданні.

Треба вірити, же тым засіданєм був зроблений першыи крок у взаємнім толерованю, респектованю, сполупраці і взаємній помочі

при реалізації главных цілів русиньского руху на Словенську. Также наконець бы ся мали споїти силы нєлем двох найсилнішых русиньскых організацій, котры ся стрїтили в Пряшові, але і шыткы пятнадцятєх зареєстрованых русиньскых організацій на Словенську в сполочнім ділі підниманя національной гордості Русинів на Словенську, розвитку їх культурно-народностного жывота і культурно-освітної роботи міджі Русинами, розвиваня русиньского списовного языка і навчаня русиньского языка од матерьскых, через основны, середні школы, аж по високу школу. Так істо сполочныма силами треба боєвати за зміцнєня позиції русиньского языка у шыткых сферах нєлем культурного, але і общественного, і набожєнского жывота Русинів на Словенську в обидвох церквах – православної і грекокатолицькой. Увидиме, яка буде далша сполочна путь русиньскых організацій?! У сполупраці є можный крок допереду у бївшій мірі, лем треба охабити боком особы амбіції і особы антипатії ці аверзії єден ку другому. Тоты бы мали быти другорядныма, не першорядныма. Першорядным є прогресівный русиньскый рух на Словенську. І треба памятати нам шыткым, же скоро прїйде рік 2011 а з нїм і далше списованя жытелів Словенська, а жебы ся сполочне снажїня одбїло на позітивных, ліпшых высїлках. Сполочне діло має мати перевагу над особыма потребами ці снажїнями.

А. ЗОЗУЛЯК

Резолюція

зо сполочной стрічі представителів Словенської асоціації русиньскых організацій (САРО) і Русиньской оброды на Словенську (РОС), прїятой в Пряшові 8. фебруара 2007

Участны: За САРО – о.Тгліц, Франтішек Крайняк, председа САРО, Мігр. Александер Зозуляк, підпредседа САРО, Юдр. Петро Крайняк, член САРО. За РОС – Владимір Противняк, председа РОС, Інж. Павел Дупканіч, председа Дозорной рады РОС, Мігр. Феодосія Латтова, таємнічка РОС.

Представителі обидвох боків ся взаємно інформовали о ситуації у своїх організаціях і о проблемах, котры vznikли у звязі зо заступлїнем русиньскых організацій у Світовім конгресі Русинів.

Обидві стороны ся догодили на тім:

- Офіціалнов організацієв, котра буде заступати Русинів Словенська у Світовім конгресі Русинів як єго рядный член буде Русинська оброда на Словенську.
- На засіданні Світового конгресу Русинів делегація русиньскых організацій зо Словенська буде зложена з представителів Русиньской

оброды на Словенську і єй колективных членів, а то в кількості 7 делегатів, а за Словенську асоціацію русиньскых організацій в кількості 5 делегатів.

- Русинська оброда на Словенську не має претензії к тому, жебы Словенська асоціація русиньскых організацій была схвалєна за далшого рядного члена Світового конгресу Русинів.
- Притомны представителі обидвох організацій ся догодили на далшій взаємній сполупраці, респектованю ся і помочі при реалізації цілів русиньского руху на Словенську.

Представителі участных організацій повірюють таємнічку Світової ради Русинів Александра Зозуляка, жебы тоту резолюцію предложив на найближшій засіданні Світової ради Русинів 23. фебруара 2007 у Сігеті (Румуньско). (Долов під текстом резолюції сьуть підписы шыткых учатників сполочного засіданя САРО і РОС.)

Карпаторусиньскый научный центр

давать на знамость, же выголошує каждорічну

Премію Александра Духновіча за русиньску літературу од Штефана Чепы.

Премія в подобі бронзовой сошки карпатського медвіда як „русиньского Оскара“ і сумі тїсяч америцькых долларів буде дана за найліпшы творы в поезії ці в прозі написаны по русиньскы, котры были надрукованы за послідній 5-річний період.

Премія А.Духновіча помагать хоснованю русиньского языка в творах, котры приносять визначный вклад до русиньской літературы. Премія А. Духновіча є фінансована Штефаном Чепом із Торонта в Канаді і выдавать ся Карпаторусиньскым научным центром в Окалі у США.

Кнїгы красной літературы, надрукованы в часі од 2001 по 2006 рік мають право на премію в 2007 році. Авторам або выдавателям треба представити і предложити 3 екземпларі каждой кнїжкы з коротков біографієв. 1 апріль 2007 року є посліднім днєм засланя шыткых матеріалів на адресу:

Professor Elaine Rusinko, Department of Modern Languages and Linguistics, UMBC, Baltimore, MD 21250, USA (e-mail: rusic@umbc.edu)

НАРОДНІ НОВИНКИ

Выдавать Русин і Народны новинки з фінанчнов помочов Міністерства культуры СР. Шефредактор: Мігр. Александер ЗОЗУЛЯК, редакторкы: ПгДр. Кветослава КОПОРОВА, ПгДр. Марія МАЛЬЦОВСКА, языкова редакторка: ПгДр. Анна ПЛІШКОВА, ПгД. Адреса: **Ludové noviny, Duchnovičovo nám. 1, 081 48 Prešov.** Тел.: 051/77 256 29. Передплатне на рік 250 Ск, до сусідніх штатів – 600 Ск, до загранича поштов ІІ. класы 35 \$ або 26 €, поштов І. класы 43 \$ або 34 €, заплатити мож прямо в редакції, банковым шеком, банковым переводом або поштовов поукажков на ч. рахунку 1386912153/0200, Všeobecná úverová banka, robocška Prešov. Выроба: Друкарня КУШНІР у Пряшові. Реєстрачне ч. МК SR 417/91, МІС 49 438. Опубликованы погляды дописователів не мусять быти згодны з поглядами редакції.

Адреса новинк на интернеті: www.rusynacademy.sk,
<http://narodny-novyinky.presov.sk>, E-mail: rusyn@online.sk

Rusín a Ludové noviny
Duchnovičovo nám. 1
081 48 Prešov 1
PLZ
VsRP – 664/2003

Platené v hotovosti
080 02 PREŠOV 2

Єм гордый, же єм Русин (Реторичний прояс студента 4. класы Гімназії Л. Штокела в Бардієві – Петра Чулака.)

Прічыны, чом єм сі выбрав на свій реторичний прояс тему **Єм Русин і буду Русин** (парафраза із стишка А. Духновича „Я Русин был, єсьм і буду“), суть дві. В першій ряді хочу повісти своїм сокласникам – Русинам, але і Словакам, хто суть Русины, які были нашы предковє і одкы пришли, а по друге, люблю вшыткы народы світа без роздїлу і хочу жебы жыли в злагодї і покою, без ненависти і дискримінації.

Одколи єм зачав внимати світ, усвідомлєвав єм сі, же моя мама бісїдує інакше з нами – дітми, а інакше із своєв мамов – моєв бабков, котра жыє в Андрїєвій, недалеко Бардієва. Спочатку єм тому не розумів, чом моя бабка вжывать інакшый язык, кідь жыє на Словєнську – де і мы з мамов і татом. Докінця єм їй даколи не розумів, але поступно єм тоты роздїлы перестав внимати.

Ясно, знам, же каждый з вас знать одповісти на вопрос, хто суть Русины, пардон, Руснаци. Тото друге поменованє є вам наїсто ближше, бо є міджі людьми фреквентованїше. Каждый з вас бы мі наїсто одповів, же Руснаци – то є група людей, котра жыє на Словєнську, но одлишує ся од Словаків своєв бісїдов, мы молоды сьме збачили і шпєціфічний гумор або способ прояву тых людей. О Руснаках колує много фіглів, подобно як о Загораках. А наїсто знате і руснацькый фолклор. Я вам але хочу повісти о Руснаках, властно о Русинах дашто веце. Тото, же мають свій неопаковательный гумор і прекрасны співанкы – то є предці лем дакус мало на їх познаня.

Хто з вас є такий, же затаїть своїх русиньскых предків? Нихто!!! А чом? Із психологічного боку каждый чоловік потребує десь належати, до даякой групи, бо чоловік є твор сполоченьскый. Но треба повісти і тото, же народность Русин на Словєнську была часто затїнена другыма народностями, наприклад Мадярами ці Ромами, о котрых і дньє веце чути. А кідь ся попозераме до минулости, Русины были затїнены народностей Українцєв, їх історія была замолжована, часто і перекручована. А чом народность Русин была затїнена народностей Українцєв? Додньє сі каждый думать, же Русин і Українцєв – то є тото саме. Довольте мі, жебы-м вас вывів з омылу. На Українцїв были Русины переменованы за часів соціалізму і тогды Русины як народность скоро стратили свій характер, свою ідентіту. Але подьме од початку.

Предкы Русинів, як говорять історіци (П. Р. Магочій), пришли до долин Карпат почас 5. – 6. стороча ведно з предками іншых славянських народів. Але найстаршы даны в архівных документах о Русинах Пряшівского регіону суть з 11. – 12. ст. Прибываня Русинів на території дньєшнього Словєнська ся звязує тиж з волоськов колонізацій почас 14. – 16. стороча. Ту ся усадили і в рамках своєх можностей поступно зачали розвивати свої набожєнскы і культурно-сполочєнскы потреби. Раз був про них історичный час приянішый, даколи менше і в залежности од того ся розвивали або стагновали. Так то было приблизно до другой світової войны. По ній ся Русины на штирі десятироча стратили із списків народностей груп. Замінили їх Українці. Аж по ніжній революції – по 1989 році были Русины зясь узнаны як народность. Дякуючі новембровій революції, але і Русинам споза границь, з котрыма надвязали контакты, ся Русины на Словєнську зачали знову розвивати. Узаконили свій списовный язык, зачали закладати народностны організації, котры бы ся дождовали реалізації законных прав людей русиньской народностной меншны. Першов з них такой по новембровій революції была Русиньска оброда. Зачали ся выдавати русиньскы новинкы, часопис, выдодило ся русиньске выселаня в словєнській телевізії, розгласї, русиньскый язык ся в школьскім році 1999/2000 зачав учіти на высій школі. Міджі найвызначнішу, але і міджі народом найзнамішу культурну інституцію Русинів мож зарядити Театер А. Духновича у Пряшіві, котрый несе мєно русиньского народного будителя 19. стороча, грекокатолицького священника Александра Духновича. Знамы суть і літературны алманахы, народны календарі і книги красной літературы, котры ся по новембровій революції зачали у великій мірі выдавати, бо по кодифікації русиньского языка (1995) было треба заповнити порожній простор, котрый ту vznikнув і заедно было треба увести русиньскый язык до жывота. Было треба вказати, же то не є лем язык на комунікацію в „кухні“, респ. про „корчмовы дебаты“, але є то язык культурного народа, язык, котрым ся мож выядрити у вшыткых областях жывота.

Моя мама даколи напише матеріал до часопису Русин, або до Народных новинок і думам сі, же є горда на то, же таты періодікы vznikли і дигли самоусвідомлїня каждого Русина. Русиньскый язык не є тяжкый на комунікацію, скоріше на писаня, кідьже ся реалізує азбуков. Тото є може найвєкша барьєра, бо азбука ся по новембровій революції в школах скоро не учіть. Тото є і нещастя Русинів, бо кідь конечно настав час, же ся можуть без страху голосити ку своїй народности, вызерать то так, же помалы ся ку тій народности не буде хто голосити. Стара гєнерация вымерать, а молодеж перестала своїм старым родічам розуміти. Розуміти вербално, але і людськы. Світ ся розвивать скорым темпом, на ніч ніт часу... На пару слов із старов бабков, на ей теле погляджїня, співанкы, колядку... На што вшытко сьме іщі забыли в нашім жывотї? Наїсто нераз настала ситуація, кідь внучата не розуміли своїм старым родічам, ку котрым пришли на навщіву. Русины сі то усвідомлюють і хотять тот проблем вирішити. Зато зачали заводити выучованя русиньского языка до школ по селах і містах, де жыють Русины. Зато была і недавно похрещена книга приповідок сестер Костовых з Курова, переложена до русиньского языка.

Русины суть тепер у великім революційнім розвитку а наше подякованя патрїть главно тым, котры верейно выступають, жебы зохабили за собов штось цїнне. Наїсто познате Енді Варгола, котрый був тиж Русиниом. Вдяка тому вызначному умелцєві 20. стороча не суть Міджілабірці лем обычайным містечком на северовыходї Словєнська. Музей Енді Варгола є познатый нелем на Словєнську, але і у світі. Може про Словаків є веце атрактивний Михал Гудак, телевізний і розгласовый модератор. Но Русины не суть лем шовмены. Суть то і люде, котры ся интересують о культуру, напр. недавно помершый Вінцент Федор, котрый на нас наїсто позерать з русиньского неба. Русины суть близкы і режисерови Юраєви Якубіскові, котрый режировав і документарный фїлм о Русинах під назвов *Фаребны камінкы*. Фрагменты русиньской культуры чути і в документах, котрыма ся презентує Марко Шкоп – єго найновшый документ *Іншы світы*.

На зачатку єм вам хотїв дашто повісти о Русинах, але тепер єм збачив, же я сам мам што доганяти, жебы єм знав, што то значить быти Русиниом. Тота робота мі барз помогла, жебы я сам ся дізнав веце о своїх предках і знав з істотов, де ся мам зарядити. Без передсудків, без гендікепу. Зачав єм мати у річах ясно, а богатов історієв свого народа, розметаного по цїлім світі, ся буду занимати надале. А мам іщі єден план. **Свої діти наїсто научу азбуку.**

• Учасниця бісїды з студентами Гімназії Л. Штокела в Бардієві: (справа) редакторка Народных новинок і Русина Пєдр. К. Копорова, шефредактор тых видань Мгр. А. Зозуляк, асистентка Одділїня русиньского языка і культуры Інштїтуту регіональных і народностных штудій Пряшівской універзїты Мгр. А. Блыхова і одборна асистентка того одділїня Пєдр. А. Плішкова, Пєд.

Властна ідентіта про нас значить много,..

...твердят єднозначно студенты Гімназії Л. Штокела в Бардієві, котрых сьме по договорї з директором школы Др. Марцелом Трібусом навщівили з трьох прїчин, але з єдиним цїлєм – ослвити молоду гєнерацию з темов народностной ідентіты і у звязи з тым представити будучім високошколакам можности штудїя новоакредітованого штудїйного програму Русиньскый язык і культура в комбінації з дванадцятьма предметами на ПУ. Кідь сьме споминали три прїчыны, або, ліпше повіджєно, три моменты, котры дали імпульз на таку стрічу, першым з них був єден студент той Гімназії – **Петро Чулак** з Бардієва, котрый в рамках середнєшкольскій одборной работы выбрав собі тему: *Єм Русин і буду Русин* (парафразаоване речїня з вірша народного будителя А. Духновича „Я Русин был, єсьм і буду“...). Тото був про авторку тых рядків позїтивный момент, котрый засїгналізовав, же наша молода гєнерация ся интересує о свое походжїня. В ходї работы молодым студент, котрый хотїв своїм сокласникам представити Русинів як етнікум, сам ся дізнав много новых фактів о Русинах. Быв несподїваний з недавно похрещеной книжкы русиньских приповідок сестер Костовых з Курова *Приповідкы на добру ніч*, а проявленый интерес зорганізувати бісїду із авторками приповідок був другим імпульзом на навщіву спомянутой Гімназії. Телефонат директора найстаршой Гімназії в Бардієві Др. Марцела ТРИБУСА, котрый позїтивно зареаговав на можность презентації штудїя русиньского языка на ПУ міджі тогорічними матурантами Гімназії, лем ускорив нашы планы.

Бісїда із студентами, котра была 8. фебруара 2007, сповнила нашы очекованя, але і очекованя студентів, докінця назначїла і візії сполупрацы до будучности. На самы перед на ній выступив **Петро Чулак** із своїм реторичным проясом *Єм Русин і буду Русиниом*, котрый доповнив і діапозїтивами найвызначнішых особностей русиньского руху, і тым увів студентів до проблематики. О активїтах Русинів по 1989 році побісїдовав найвызначнішый гость – **Александр Зозуляк**, шефредактор Народных новинок Русин і НН і таємник Світової рады Русинів, котрый заедно представив множество русиньских публікацій, выданых по 1989 році на Словєнську. Про четвертакы была найактуальнї-

ша інформація од Пєдр. Анны Плішковой, Пєд., з Інштїтуту регіональных і народностных штудій Пряшівской універзїты о условиях прїятя на штудїум русиньского языка, але і о можностях уплатнїня ся по скінчїню штудїя. О світової молодежній організації Русинів як о далшій можности самореалізації про молодых Русинів, побісїдовала докторандка ПУ, абсолвентка штудїя русиньского языка, **Мгр. Алєна Блыхова**, а авторка тых рядків наконєць зробила із студентами малу анкету о їх розумїню і потребї властной ідентіфікації в сполочній Европі. О спознаваню властной історії, культуры, але і потребї захованя традиції, звиків наших предків. Дїзнали сьме ся одповіть на вопрос, ці суть тоты моменты важны у розвитку особности молодого чоловіка, або їх перестає акцентувати і одсувать набїк як штось непотрїбне, може застарїле, пережыте?

Петра МІГАЛЧІНОВА, Бардієв: – Мої родічі суть Шарїшане, але сондуючі до минулости єм ся дізнала, же в нашій родинї є і даяке проценто русиньских предків. Думам сі, же властна ідентіта, спознаваня своего корїня мать змысел до будучности і не мали бы сьме ся того зрікати, наопак, традиції і звыкы наших предків треба заховати про наступны поколїня.

Івана ВАНЧІКОВА, Бардієв: – Мої родічі мають русиньске корїня – мама походить з Ондавкы, отець выростає в Куримці. Дома бісїдуєме по русиньскы і єм пересвідчена, же малы языкы бы не мали быти вытискованы на укор світових, мали бы ся утримувати, бо є то кус нашой ідентіты.

Зузана КОКІНДОВА, Бардієв: – Была єм несподївана фактом, же русиньскый язык быє кодифікованый і дньє єм мала можность попершыраз чути тот язык в кодифікованій подоби. Звучить то добрі, єм того погляду, же і языкы малых народів мають у світі місце, треба їх утримувати і розвивати.

Марек БАНЬКА, Бардієв: – Літні вакації єм каждый рік пережыває в Курові, і так єм жив интензївно із вшыткыма Русинами в селї. Моя родина є тиж русиньска, хоць уж жыєме в Бардієві, де тото русинство не є аж так интензївно, як по селах, зато мі є вшытко, што ся тыкать Русинів, близке. У селї є нормальне, же люде бісїдують по русиньскы, є то природне. Видить ся мі, же мы Славяне бы сьме ся мали у світі веце презентувати, вказати свою культуру і традицїны жывоцны годноты.

Яна ЧУЛАНОВА, Бардієв: – Мої родічі суть обидвоє Русины, зато і наша выхова ся вела в тім дусї, то значить же у вопросї народности у нас не є нияких похыбностей. Історію наших предків бы сьме мали спознавати, мали бы сьме сохранны традиції, звыкы, віросповіданя, але і язык наших дідів, бо є то наше наїцїнїше боаствє.

Марія ШУРКАЛОВА, Бєхєрїв: – На мою народностну орьєнтацию мала вплив моя родина, але і бєхєрївскій отець духовный Владимир Панчак. Єм пересвідчена, же русиньска народность, але і русиньскый язык бы не мали заникнути, а жебы ся так не стало, мусить у зачатїм ділі продовжувати молода гєнерация. Зато єм вырїшыла, же по скінчїню Гімназії буду штудувати свій материньскый – русиньскый язык.

Петро ЧУЛАК, Бардієв: – Мій интерес о властну ідентіту є зьявний з того реторичного прояву, думам, же ся мі подариť і СОЧку о Русинах зробити якнайліпше. Хоць єм сі выбрав високу школу економїчного заміряня, мій интерес о Русинів ся не скінчїть і вірю, же попри штудію ся буду і надале занимати проблематїков русинства.

Кветослава КОПОРОВА, фоткы авторкы, А. З. і П. Крайняка

„В Дітському домі є нам барз добрі...“

Суть як єдна родина

Од 1. януара 2006 року був зряджений Дітський дім в Міджілабірцях, але діти іщі были в просторах Спеціальной основної школы, бо не перешла делімітація.

Як ся то стало, зашла єм до ДД за єго директорков **Аннов Туроков-Гетешов**, котра охотно одповіла на мої вопросы. Одповідали і далшы робітнічки.

• **Пані директорко, коли зачав офіціально фунговати Дітський дім?**

– Од 1. юла 2006 року. Зряджователєм є Крайский уряд роботы і соціальной родины в Пряшіві. Сьме в просторах бывшой Матерської школы на ул. кпт. Налепки. В цілій будові была зробена реконструкція і закупеный новий інвентарь. Маме 32 выховны робітнічки плус 8 помічнык, газдын.

• **То значить, же сьте перешли на новий сістем?**

– Є то правда. Маме 8 родин, в кожій є по 10 дітей, а 1 родину маме в будові родинного дому понижє Музея модерного уменя Енді Варгола. Мы говориме, же то є родина в тзв. „сателіті“. Вік выхованців є од 5 до 18 респ. 19 років (котры ходять на училище). В родині суть 4 выхователі плус єден помічний выхователь-газдыня. Снажыме ся, абы в кожій родині був і муж, жебы діти віділи комплетну родину, а так были колісь готовы поставити ся на властны ноги. Тыкать ся то, правда, не вшыткых, бо в ДД суть главно ментально пошкоджены діти, котры потім ідуть до уставеі.

• **Як то вызерать у такій родині?**

– Кажда родина має велику сполоченську ізбу, де є фарєбный телевизор, відео, радіо і сполоченські гры. К діспозіції є заряджена кухня. Діти сплять по двой-трой у єдній ізбі, мають свої скринькы, нічний столик, мають праचовню, спырхы і туалеты.

• **Який є режім дня?**

Мгр. Славка Халаханова: – Я єм выхователька. Тот выхователь, што має нічну службу, рано діти збудить, зробить їм фрыштик і одведе їх до школы. О 12-ій годині службу переберать другий выхователь, котрый іде по діти до школы (навчання зістало у спеціальной школі, де діти мають і обіды). Дакус собі одпочинуть, дам їм оловрант і зачінам ся з ними учіти. Потім подля свого выховного плану реалізую выховный аспект, наприклад, бісідуюме на розлічны темы: як пережили рождественны свята, чім бы хотіли быти на карневалі, як собі представляють своїх родічів, як треба пришыти гомбичку, як зробити будку про пташата, учіме їх гігієнічны навькы і інше.

• **Помагають газдын готовить вечерю?**

С. Х.: – Барз радо помагають. Каждый день має двой дітей службу в кухні. Подавають вечерю на стіл, мыють граты, позамітають. Як уж є порядок, дакотрым помагам доучіти ся, іншы позерають телевизор, слушають музику, а коло пів десятой ідуть спати.

• **Доказали бы діти, главно тоты старшы, ай дашто самы зварити?**

Люба Рогачова, помічна выхователька-газдыня: – Знають зварити, наприклад, курячу поливку, яєшницю, карбінаткы. Можу повісти, же мають охоту до варіння. Но, а тоты меншы суть рады, кідь очістять зеленину або обалать різку.

• **Хто варить в суботу, в неділю або як є якась штатне свято?**

Л. Р.: – Цілоденну страву про них варить выхователь, котрый має службу. Страву мають пятьраз денно а вечер іщі другу вечерю. Вариме подля нормы, діти мають дость.

• **Як ся ті любить новий сістем твого перебування в ДД?**

Ангеліка Горватова (11-річна): – Є то овелє ліпше, як кідь сьме были в спеціальной школі. Ту ся веце з нами занимають выхователі, помагаме при варіню, а то сі думам, же про мене і нас дітей є барз добрі.

• **Вызерать, же ту ті є ліпше, як было дома?**

А. Г.: – З дому сі не памятам ніч. Мама ся выдала, а отчім ня не хотів. Лем ведуча выхователька мі повіла, же мам велє сородинців, але я о них ніч не знам.

• **Хотіла бы єсь їх навщівити?**

А. Г.: – Барз бы-м хотіла їх спознати, навщівити. Я фурт пишу писма, але одповідь не приходить. Лем раз мі одписав мій біологічний отець. Тото писмо донєсь мам, але о мамі не знам ніч, нігда єм ей не віділа, не раз сі заплачу... Але маме ту нашы другы мамы – выхователькы і цілы колектїв ДД.

• **Як ся учіш, чім бы єсь хотіла быти?**

А. Г.: – Єм вызнаменана. Хочу быти кухарков.

• **Як ся ті любило рождественны свята?**

А. Г.: – Цілий день сьме помагали, хто як мїг. З кишенькового сьме ся поскладали і купили сьме рістєвны обрусы, опаридили ялічку, помагали сьме в кухні з підготовлєнєм вечері (капустніця, бандурковий шалат). Ідла барз красно пахла по цілій ізбі. Ішли сьме ся до потока мыти, запалили сьме свічку, помоліли сьме ся, а вечера нам барз смаковала. Ай фотили нас. Ай так, завіджу тым дітєм, што мають своїх родічів.

• **А дарункы были?**

А. Г.: – Гей. Каждый дістав то, што написав до Ісусовой пошты. Я дістала гры на батеркы, радійко із слухатками і козметіку. Быв то добрый Ісуско.

• **А ты што собі памяташ з дому?**

Гажі Палє (ывхованець ДД): – Ніч. Як мало го ня дали до ДД. Але познам 4 сородинців, сестра. Вероніка є в Гостовіцях, а же догромады є нас 18 дітей.

• **Хотів бы єсь навщівити родічів і сородинців?**

Г. П.: – Гей, але родічі не проявляють інтерес. Не раз плачу, а кідь ня выхователь видить, же єм смутный, обниме ня, постискать, потішить.

• **Як ся учіш?**

Г. П.: – Єм вызнаменаный. Тішу ся, як мам службу в кухні. Є ту барз-барз добрі. Єм ту спокійный, бо хто знает, як дагде жыють мої родічі і сородинці.

• **Пані Полакова, знам, же роки робите в спеціальной школі.**

Алена Полакова, главна выхователька: – Роблю уж 23 роки. За тоты роки єм спознала велє дітей, а вера, не раз єм сі над їх судьбов заплакала. Тоты діточкы не зазнали родічовску ласку, не раз не розумлять таким поняттям, як: баба, дідо, стрыко, тета, братранець, а мы їм то пояснюєме.

• **Яка є ваша робота?**

А. П.: – Роблю выховный план роботы про вшыткых выхователів, але каждый выхователь має і свій індівідуальный план (музична выхова, медічна, тілесна, морална і ін.), на основе котрого реалізує свою роботу. Тыж каждый выхователь має на каждую дітину „Книгу жывота“, де подрібно пише о дітині.

• **Што теперь приготовляте з дітми?**

А. П.: – Моментально робиме над програмом ку Дню матерей. Є то уж вецєрічна традиція. Каждый рік береме участь на концертї „Усмів як дар“ у Пряшіві і в Братіславі. Ходиме выступати із своїм програмом до старобинців, по шпытальях, по інших ДД, были сьме і в Польску, в Лупкові.

• **Хто платить за діти?**

А. П.: – Вшыткы тровы платить штат. Є то распочтова організація.

• **Пані Магерова, вы сьте соціална робітнічка. О што ся старате?**

Люба Магерова: – Моєе работо є комуніковати міджі урядом, дітинов і родинов. Ходиме з дітми навщівляти їх родічів. Діти суть часто скламаны, бо їх родічі жыють у недобрых соціальных условиях. Але ай так ся тішуть, же были дома, віділи, як родина жыє. Ходжу і на судны іднаня, наприклад, при освоїню дітины.

• **Ці дістають діти ай даякы пінязі?**

Л. М.: – Діти до 15 років – 227 корун, а од 15 років – 681 корун. Є то лем про їх властну потребу, бо штатя, гігієнічны потреби і вшытко остатне їм даєме мы.

• **Може їм ай шпоритє? Мають ай властны вкладны книжкы?**

Л. М.: – Правдаже, шпориме їм. Кідь, наприклад дітина поберать сиротське, вшыткы пінязі ідуть на вкладну книжку, котру дістануть аж при одході з ДД.

• **Пані директорко, окреме выхователів мате іщі далшы робітнічкы?**

– Маме двох соціальных робітнічк, три економічны робітнічкы, здравотнічку, ведучу ставованя і шофера-майстра.

• **Мож повісти, же мате добре заступлєня. Суть даякы проблемы?**

– Хыбує нам кваліфікований психолог, котрый бы рядно діагностіковав діти, бо в ДД маме лем барз мало дітей здоровых.

Што повісти наконець? Не є то легка робота робити в дітському домі з такыма дітми. Каждый з них потребує індівідуальный приступ. Але як єм віділа, в колектїві є добра сполупраца, суть ту як єдна родина. А што є главно, діти люблять своїх выхователів. Родічовску ласку чують од цілого колектїва. Усмів на твари діти свідчів о їх спокійности.

За розговор подяковала Анна ВЛАДЫКОВА, Міджілабірці

• 17. 2. 2007 у центрі Світового конгресу Русинів у Пряшіві председа Світовой рады Русинів П. Р. Магочій ся стрітив із молодыма актївистами Сполку русиньской молодежи Словеньска (СРМС) і Світового форуму русиньской молодежи (СФРМ): (справа) М. Дроновом, П. Крайняком, мол. (член выбору СРМС), А. Блыховов (председкыня СРМС і підпредседкыня СФРМ) і М. Лацовой-Губцей. Фотка: А. З.

Міджінародный табір народностных меншин

В днях 5. аж 11. децембра 2006 року був у рекреачній области Сниньскы рыбнікы на Словеньску Міджінародный табір народностных меншин, де ся стрітило выше 50 хлопців і дівчат словеньской, русиньской, чеськой, моравской, лужицько-сербской і хорватской народностей із Словеньска, Чеська, Сербска, Хорватська і Німецька.

Главным організатором той акції была Русиньска оброда на Словеньску. Стріча молодых была зреалізована з фінанчнов помочов Міністерства культуры СР у рамках програму **Культура народностных меншин у сполочній Европі**, і грантового програму **Европской унії** під назво **Молодеж**. Перебываня участників споза границь было в таборі збогачене культурными і шпортовыми акціями, познванєм природных крас области Вігорлату і околїці, деревяных церьковок выходного обряду і презентацієв умельцкой творчости і фольклору. Участници послушали і лекцію на тему **Історія і сучасность Грекокатолицькой церьквы на Словеньску**, з котров выступив студент 5. річника Грекокатолицькой теологічной факулты Пряшівской універзіты – **Петро Кайняк**, мол. Вершинов стрічі была їх участь на рождественнім концертї **Славянське рождественне пасторале**, котрый був у неділю, 10. децембра в концертній салі Вігорлатского цетра культуры в Гумєннім.

Як ся высловив член выконного выбору Русиньской оброды і автор проєкту **Мірослав Кереканіч** – барз потребным є організовати такы стрічі молодежи, котры дають простор на взаємне спознаваня народных культур, на роной менталіты, фольклору, народных традицій і історії народностных меншин. **Є то путь зближованя і взаємного ліпшого порозуміння в сполочній Европі**, – підкреслив М. Кереканіч.

Др. Петро КРАЙНЯК, Пряшів

• 9. 2. 2007 до редакції Народных новинок і Русина завітала **Олена Литвиненко**, докторандка Катєдры новшой і сучасной історії Одеськой народной універзіты, котра роздобыла штїпендію Вышеградского фонду штудії при Славїстичнім інштїтутї САН у Братіславі в роках 2006 – 2007. Предметом єї інтересу і навщывы на Словеньску є збераня матеріалу про дізертачну роботу з темов **Порівняня формованя етнічного статусу Лемкіє у Польску і Русинів на Словеньску по II. Світовій войні**. На фотії (справа) штудент Пряшівской універзіты **М. Дронов** і таємник СРР і шефредактор русиньскых періодичных і неперіодичных выдань **А. Зозуляк**. Фотка: А. П.

Рада Европы выділила 10 ґрантів про штудентів-Русинів із Підкарпатя

Рада Европы выділила 10 ґрантів на далшы штудії про абсолвєнтів школ на Підкарпатю, котры суть Русинами. Найуспішнішы з них так будут мочи продовжовати свої штудії на штирєх европських високих школах, на котрых мож штудувати ай русиньский язык: на Ягелонській універзіті в Кракові (Польско), на Пряшівській універзіті (Словеньско), на Ніредьгазькій універзіті (Мадярсько) і на Новосадській універзіті (Сербско).

„Штуденты здобудуть діпломы европского характера, а тыж шансу продовжовати в докторандьскім штудію на европській універзіті“, конштатовав **Мгр. Валерій Падык**, к. н., председа Общества А. Духновича в Ужгороді, який додав, же на Підкарпатю в сучасности фунґує 27 недільных русиньскых школ. Дакотры з них фунґують при общоосвітних, але даколи веджіня тых школ не хоче доволити отворити недільну школу.

„Наприклад, у селі Чинадієво учителька была мушена взяти діти-Русинів домів, бо директор не доволів вести навчаня в русиньскім языку в будові школі.“ Бояв ся, же стратить роботу,“ додав В. Падык. Тыж повів, же на єдну з отворєных годин в русиньській недільній школі по першыраз пришов ай ведучий одбору освіти Областной державной адміністрації **Юрій Герцог**.

(Подля: UA-Reporter.com)

БУДУЧИМ ВЫСОКОШКОЛАКАМ

Русиньский язык
можете штудувати
в комбінації з 12
предметами

По успішнім процесі акредітації штудійного програму **Русиньский язык і література**, ґестором котрого є Інштїтут реґіональных і народностных штудій **Пряшівской універзіты**, 28. юна 2005 Міністерство школства СР пришло Пряшівській універзіті право уділівати академічний титул „бакаларь“ абсолвєнтам денной і екстерной формы штудія 3-річного бакаларьского штудійного програму в рамках штудійного одбору 1.1.1. Учительство академічных предметів. Вдяка тому, од школьского року 2006/2007 на Пряшівській універзіті мож штудувати штудійный програм **Русиньский язык і література в 12 акредітованых комбінаціях на 5 факултах:**

на Філософічній факулті з: РУСЬ-КЫМ ЯЗЫКОМ І ЛІТЕРАТУРОВ, ІСТОРИЄВ, НІМЕЦЬКЫМ ЯЗЫКОМ І ЛІТЕРАТУРОВ,

на Факулті гуманітних і природных наук з: АНГЛІЦЬКЫМ ЯЗЫКОМ І ЛІТЕРАТУРОВ, БІОЛОГІЄВ, ГЕОГРАФІЄВ, СЛОВЕНЬСЬКЫМ ЯЗЫКОМ І ЛІТЕРАТУРОВ, ВЫТВАРНОВ ВЫХОВОВ, МУЗИЧНОВ ВЫХОВОВ,

на Факулті шпорту з: ТІЛЕСНОВ ВЫХОВОВ,

на Грекокатолицькій теологічній факулті з: НАБОЖЕНЬСКОВ ВЫХОВОВ,

на Православній богословьчій факулті з: НАБОЖЕНЬСКОВ ВЫХОВОВ.

Тоту інформацію даєме до увагы главно будучім високошколакам в Словеньській републиці, які в януарі 2007 року будуть вирішувати о тім, ДЕ далє на високу школу і ШТО штудувати. Віриме, же акредітованы комбінації заінтересують абсолвєнтів середніх школ і главно тых, котры походять з реґіонів з компактно жыючим русиньським жытельством і мають інтерес о свій материньский русиньский язык, русиньску літературу, історію і культуру. Але, самособов, штудійный програм Русиньский язык і література є отворєный про каждого, кого русиністика інтересує і хто перспективно уважує ся нєв занимати на професіоналній уровни. Віриме, же міджі будучима високошколаками ся найдуть і такы.

ПґДр. Анна ПЛІШКОВА, ПґД.,
Інштїтут реґіональных і народностных штудій Пряшівской універзіты